

nalát, amelyet 30 cm széles és 1,5 m mély árok kiásával, majd ebbe kövek és téglatöredékek berakásával tartósan, szétrombolhatatlanul megjelöltek. Erre habarcsot öntöttek és két sor, kötésbe rakott, másfél láb méretű falazótéglákat helyeztek. Csak ezután került sor a toronyokat összekötő ívelt falszakaszok kitűzésére, amelyek külső és belső falsíkját egymástól 2,8 m távolságra, párhuzamosan lerakott kövekkel vagy élükre állított téglatöredékekkel rögzítették. (A torony belsejében nem került elő belső falsíkot kijelölő kősor, ezért annak belsejét az alapozás szintjén öntött falazással teljesen ki akarták tölteni.) A következő lépés lett volna az alapok kiása, amelyet a falvonulatok síkját kijelölő kősorok között levő föld kitermelésével végeztek volna el. Az ovális alaprajzú, fal síkjába illeszkedő kör alakú oldal-tornyokkal erősített katonai objektum – ha felépül – 400×290m-es nagyságával a barbaricum egyik legnagyobb erődje lett volna.

Az ásatáson előkerült leletanyag – egyetlen kerámia oldaltöredéken kívül – OF AR MAXENTI A VIN, OF ARN MAXENTI ARP, OF AR BONO MAG, LEG X G MAG DALMATIUS, LEG X G MAG SATVRNINUS bélyeges falazótéglákból áll. Az egyik téglán római kurzív felirat is olvasható.

Az erőd nagy valószínűséggel azonos az Ammianus Marcellinus által említett, I. Valentinianus-kori, Frigeridus dux hivatali ideje alatt kvád földön megkezdett, de soha be nem fejezett nagyméretű munimentummal (Amm. Marc., XXIX 6, 1–16; XXX 5–6), amely az oly sok bonyodalmat – többek között egy tehetséges tiszt, Frigeridus hivatalvesztését, udvari intrikát, a kvádok királyának, Gabiniusnak a meggyilkolását, háborút és áttelelesen a császár halálát – okozta. Az építkezés Ammianus Marcellinus beszámolója alapján Kr. u. 373-ban kezdődhetett, amelyet nem sokkal kitűzésének megkezdése után Frigeridus dux leállított. A munkálatokat Marcellianus dux legkésőbb Kr. u. 374 tavaszán, kora nyarán ismét beindította. Az újra kezdett építkezést a Kr. u. 374/375 év háborús eseményei majd a császár halála véglegesen megszakították. Az elvégzett kitűzési munkálatok összességében mindössze néhány hetet vehettek igénybe.

Az ásatás legérdekesebb leletét egy római kori, Duna felé lejtő, vízelvezető árok rejtette. A meredek falú, lapos fenekű árok közvetlenül ÉK-re a feltárt kör alakú toronytól, DK-ÉNy irányú vonalban fut, majd É felé enyhén elkanyarodik. Ennek az ároknak a legaljáról néhány poncolt pikkelymintás aranyozott ezüst hun vagy alán lemeztöredék került elő, amelyek fölé – talán nem véletlenül – először ép és töredékes római téglákat majd kisebb köveket dobáltak. (A nagyszámú ép, bélyeges másfél láb méretű téglát valószínűleg a kör alakú torony külső falsíkját kijelölő kősor tetejéről szedték le és dobták az árok toronyhoz legközelebb fekvő szakaszába. Ugyancsak a torony falvonulatát kijelölő kősorból, közvetlenül a leemelt téglák alól származhatnak a betöltés tetején talált kisebb kődarabok is. Az erőd építésénél

közel fél évszázaddal későbbre keltezhető lemez – a poncolt pikkelymotívumok nagy mérete és a mellette előkerült lócsontok alapján – nem egy hun vagy alán kardhüvelyt, hanem inkább egy nyeregkápát vagy nyeregdeszkát borító lemez lehetett, amely talán egy hun harcos kifosztott halotti áldozatának részét képezte, amelyet a halotti lakoma helyszínéhez közel rejthettek el. Valószínűbb azonban egy bolygatott, kirabolt lósír feltételezése, mivel csak nyeregborító lemezek, valamint a gödörbe töltött építési törmelék között néhány lócsont töredéke került elő. A hun és alán lósírokba a felszerelt harci ménekkel együtt, azok hátán általában a poncolt pikkelymintás fémlemezekkel díszített nyerges is eltemették.

MRÁV ZSOLT

103. Gyál, Némédi-szőlő

(Pest megye) I

2001. március és április hónapokban a Nemzeti Autópálya Rt. megbízásából terepbejárást végeztünk az M0 autótú M5–M1 autópályák közti, 31 km hosszúságú szakaszán. A terepbejárásra a meglévő autótú nyomvonalának bővítése, illetve az 51-es út és az M5 autópálya közötti új nyomvonalszakasz tervezése miatt volt szükség.

A Némédi-szőlő területén, a Rózsa-kúti dűlőben egy 400×330 m kiterjedésű, ismeretlen korú, valószínűleg település nyomait találtuk (M0 PM 001 sz. lh.).

Munkatársak: Terei György, Endrődi Anna, Horváth M. Attila, Szilas Gábor, Reményi László, Horváth L. András, Kovács Eszter, Magyar Károly, Lassányi Gábor, Kárpáti Zoltán, Busi György, Zsidi Paula.

BENCZE ZOLTÁN

104. Gyál határa

(Pest megye) U, B, Szk, Sza, A, Á, Kk

Az M0 autópálya nyomvonalán, az M5 autópálya és Vecsés közigazgatási határa közötti kb. 5 kilométeres szakaszon összesen 21 munkanap alatt végeztünk régészeti terepbejárást. A terület növényzettel erősen fedett volt, ami megnehezítette, lassította munkánkat, sőt az egyes régészeti lelőhelyek intenzitásának megítélését is negatívan befolyásolta. Ezen a gyáli autópályaszakaszon egy nagyobb és egy kisebb csomópont épül, mindkettő érint régészeti lelőhelyet. A terepbejárások során összesen 11 régészeti lelőhelyről gyűjtöttünk értékelhető leletanyagot, illetve információt. Közülük 9 korábban is ismert volt, kiterjedésükkel kapcsolatban viszont bővíteni tudtuk ismereteinket.

A vizsgált szakasz lelőhelyei közül teljes feltárást javaslok a 3. (Árpád-kori település), a 7/a (szkíta település), 8–9/a (bronzkori és szarmata település), 9. (szkíta és szarmata település), 10. (újkőkori, szarmata, avar, Árpád-kori és késő középkori település), 14. (Árpád-kori település) és a 22. (késő bronzkori, szarmata és Árpád-kori település) sz. lelőhelyeket. További öt lelőhelynek